

FILHARMONIA
KALISKA 50 LAT

Dyrektor Ruben Silva

Sezon jubileuszowy 2024/2025

KONCERT KAMERALNY

WARIACJE NA SZEŚĆ RĄK

Johann Sebastian Bach
Wariacje Goldbergowskie BWV 988

21 lutego 2025 r. / godz. 19:00
Sala koncertowa Filharmonii Kaliskiej

KONCERT KAMERALNY

WARIACJE NA SZEŚĆ RĄK

Jacek Fabiniak – skrzypce
Szymon Póttorak – altówka
Piotr Łyszczorz – wiolonczela

**Studenci Instytutu Choreografii i Techniki Tańca
Wydziału Sztuk Scenicznych Akademii Muzycznej
im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi
pod kier. dr Anny Wytych-Wierzgacz** – taniec

Bogna Rząd – kostiumy

Johann Sebastian Bach – *Wariacje Goldbergowskie BWV 988*

” Uczynić pozaziemskim to, co przyziemne, a w tym, co zwykłe, odnaleźć pierwiastek boski – oto cały Bach – największy i najczystszy geniusz w całej muzyce.

Pablo Casals

Johann Sebastian Bach – geniusz swojej epoki, mistrz polifonii, kompozytor którego śmierć w 1750 roku symbolicznie wyznacza koniec muzycznego baroku. Choć dziś uchodzi za jednego z największych twórców wszechczasów, za życia był niedoceniany jako kompozytor, a prestiż zawdzięczał jedynie opinii wybitnego organisty i pedagoga. Popularność przyniósł mu dopiero XIX wiek, kiedy za sprawą Felixa Mendelssohna po raz pierwszy wykonano publicznie *Pasję według św. Mateusza*. Od tego momentu po dziś dzień bachowska spuścizna stanowi podstawę europejskiego kanonu muzyki poważnej.

Twórczość Bacha była nierozzerwalnie związana z jego życiorysem – liczne podróże, przeprowadzki i pełnione funkcje warunkowały rodzaj i obsadę komponowanych przezeń dzieł. Rozkwit twórczości czysto instrumentalnej przypada na okres pobytu Bacha w Köthen (1717–1722) i jego pracy w charakterze kapelmistrza na dworze księcia Leopolda. To wtedy powstały m.in. słynne 24 Preludia i fugi *Das Wohltemperierte Klavier*. Swoje największe dzieła Bach skomponował jednak w okresie pracy na stanowisku kantora w Kościele św. Tomasza w Lipsku (1723–1750). Ten czas zaowocował m.in. powstaniem monumentalnej kompozycji-traktatu, *Wariacji Goldbergowskich* BWV 988, stanowiących zdaniem wielu badaczy ukoronowanie całej twórczości instrumentalnej niemieckiego kompozytora.

Aria z 30 wariacjami na dwumanualowy klawikord, bo pod taką nazwą wydano w 1741 roku wariacje, została skomponowana na zamówienie Johanna Gottlieba Goldberga, ucznia Bacha i nadwornego klawesynisty na dworze rosyjskiego hrabiego Hermana Karla von Keyserlinga. Jak podają źródła Goldberg miał umilać swą grą bezsenne noce hrabiego, dlatego wariacje zostały oparte na delikatnej i kantylenowej arii utrzymanej w formie sarabandy, a cały cykl odznacza się niezwykle wręcz śpiewnością. Co szczególnie interesujące podstawą do wariantowania nie jest tutaj sama aria, która wydawać by się mogła naturalnym materiałem tematycznym cyklu, ale głos basowy, prowadzony na różne sposoby, choć za każdym razem oparty na tym samym schemacie harmonicznym. Bas stanowi zatem pewnego rodzaju ostinato łączące cykl w spójną całość. Rodzajem klamry scalającej jest również zamykająca cykl *Aria da capo* będąca wiernym powtórzeniem tej otwierającej dzieło. To nie wszystkie elementy integrujące zastosowane przez Bacha w omawianym cyklu. Pierwsza wariacja utrzymana w charakterze poloneza koresponduje z ostatnią, stanowiącą quodlibet saskich tańców i piosenek. Jest to symboliczne nawiązanie do stosunków polsko-saskich i polityki Augusta II Mocnego, którego nadwornym kompozytorem chciał zostać Bach.

Trudno zliczyć przymiotniki jakimi określano w historii muzyki ten wielki cykl wa-

riacji: mistrzowskie, wirtuozowskie, kunsztowne, potężne (dzieło trwa ponad godzinę). Tym co wyróżnia je na tle innych cykli wariacyjnych jest zastosowanie na ogromną skalę środków i form polifonicznych, m.in. kontrapunktu, fugato czy szeregu kanonów. Są to zabiegi charakterystyczne dla epoki baroku, w której wariacyjność pozostawała w ścisłym związku z polifonicznym kształtowaniem faktury, jednak nikt poza Bachem nie korzystał z wymienionych środków na tak wielką skalę. *Wariacje Goldbergowskie* cechuje przy tym niezwykła różnorodność zastosowanych technik kompozytorskich. Możemy wyodrębnić kilka grup wariacji ułożonych trójkami: pierwsza wariacja utrzymana jest przeważnie w formie tańca, druga to miniatura wirtuozowska, trzecia zaś reprezentuje kanon. Wśród wspomnianych form tanecznych spotykamy m.in. poloneza, sarabandę, gigue, gawot, courant czy passapied. Pierwiastek wirtuozowski kolejnych wariacji wynika ze stosowania na szeroką skalę figuracji, przebiegów gamowych i pasaży, bogatej ornamentyki, skompliko-

wanych rytmów oraz chromatyki. Z kolei kanony wyznaczające co trzecią wariację ułożone są według interwałów – od prymy, aż do nony w wariacji nr 27. Widoczny jest więc stopniowy proces komplikacji i rozwijania materiału tematycznego wariacji, prowadzący do kulminacyjnego finału.

Istotnym aspektem *Wariacji Goldbergowskich* jest, prócz niekwestionowanej wartości artystycznej, ich walor dydaktyczny. Podobnie jak inne cykle instrumentalne (m.in. zbiór preludium i fug *Das Wohltemperierte Klavier*), wariacje miały służyć doskonaleniu techniki kontrapunktu oraz rozwijaniu wirtuozerii wykonawczej. Bach wpisując na ostatniej stronie rękopisu skrót etc. pozostawił dla wykonawców pole do inwencji własnej w zakresie kontrapunktu i kompozycji. Mimo tej żartobliwej zachęty nikt do tej pory nie podjął się próby zmierzenia z mistrzem. *Wariacje BWV 988* stanowią dla kompozytorów i muzykologów kompendium wiedzy na temat polifonii i technik kompozytorskich, dla instrumentalistów zaś, w szczególności pianistów, ogromne wyzwanie wykonawcze.

” *W żadnym chyba z innych dzieł Bacha te dwa momenty – kompozytorski i wykonawczy – nie wiążą się tak ściśle, niemal ze sobą utożsamiając.*

Bohdan Pocięj

Wśród największych historycznych nagrań wariacji warto wspomnieć o tych przeznaczonych zarówno na klawesyn (Karl Richter, Wanda Landowska), jak i fortepian (Glenn Gould, Murray Perahia czy Lang Lang). Dzieło to doczekało się również dzieł transkrypcji na różnorodne składy instrumentów, m.in. trio smyczkowe, orkiestrę czy organy. *Wariacje* znalazły swoje miejsce nie tylko w żelaznym repertuarze najwięk-

szych muzyków świata ale także w szeroko rozumianej sferze popkultury. Fragment utworu wykorzystał m.in. Steve McQueen w filmie pt. *Wstyd* oraz Thomas Harris w powieści *Milczenie owiec*, określając *Wariacje Goldbergowskie* ulubionym utworem głównego bohatera – Hannibala Lectera.

Tekst: Agnieszka Sozańska-Lawniczak

Jacek Fabiniak

Jest absolwentem Łódzkiej Akademii Muzycznej w klasie skrzypiec prof. Tomasza Bartosiaka. Wieloletni muzyk Orkiestry Symfonicznej Filharmonii Kaliskiej, z którą jako solista wykonał m.in. „Listę Schindlera” J. Williamsa, wspólnie z Karolem Kowalem „Gran Duo Concertante” G. Bottesiniego, koncerty H. Vieuxtempssa, J. Conusa, „Poem” E. Chaussona. Współpracował z orkiestrą Sinfonia Varsovia, brał udział w nagraniu płyty „Night in Calisia” nagrodzonej GRAMMY w 2014 r. Uprawia kameralistykę, jest także nauczycielem gry na skrzypcach w Państwowej Szkole Muzycznej I i II st. w Koninie.

Szymon Póltorak

Edukację muzyczną na skrzypcach rozpoczął w wieku pięciu lat w Zespole Szkół Muzycznych im. Czesława Niemena we Włocławku, a następnie kontynuował naukę w Państwowym Zespole Szkół Muzycznych im. A. Rubinsteina w Bydgoszczy w klasie prof. Krzysztofa Krymera. W 2009 r. ukończył Akademię Muzyczną im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy w klasie prof. I. Żarnowskiej – wieloletniej koncertmistrzyni Filharmonii Pomorskiej. W 2012 r. powrócił na uczelnię i zdobył tytuł magistra o specjalizacji gra na altówce w klasie prof. Jana Paruzela. W 1996 r., będąc w szkole średniej, otrzymał wyróżnienie w Konkursie Zespołów Kameralnych im. G. Bacewicz w Łodzi. Cztery lata później uczestniczył w międzynarodowym projekcie The Anglo-Italian Music Society: Millennium International Youth Orchestra pod patronatem Michaela Rose. Brał czynny udział w wielu mistrzowskich kursach interpretacji muzycznej, których wykładowcami byli m. in. prof. A. Cofalik, prof. Z. Grudzień oraz prof. J. Kaliszewska. Swoją karierę zawodową związał z muzyką kameralną oraz orkiestrową. W latach 2005–2008 koncertował wraz z muzykami Filharmonii Pomorskiej w Bydgoszczy oraz „Capeli Bydgostiensis”. Od 2009 r. jest etatowym pracownikiem Filharmonii Kaliskiej, a także członkiem kwartetów „Libiamo” i „Calisia” gdzie wykonuje partie skrzypiec i altówki. W 2020 r. otrzymał Nagrodę Prezydenta Miasta Kalisza za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony kultury. Od 2019 r. pełni funkcję lidera sekcji altówek Filharmonii Kaliskiej. Od 2014 roku prowadzi klasę skrzypiec i altówki w Państwowej Szkole Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Koninie.

Piotr Łyszczorz

Od 2014 r. jest muzykiem wiolonczelistą Filharmonii Kaliskiej. Pracę w kaliskiej orkiestrze symfonicznej rozpoczął jeszcze jako student. W 2015 r. ukończył studia na Akademii Muzycznej w Krakowie – obecnie Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego, w klasie prof. dra hab. Adama Klocka. Naukę i swój rozwój

kontynuował podczas studiów podyplomowych, które ukończył także u prof. dra hab. Adama Klocka. Swoje umiejętności doskonalił na kursach mistrzowskich pod kierunkiem m.in. prof. Jeleny Očić-Flaksman, prof. Mortena Zeuthena, prof. Jeroena Reulinga, czy też prof. Roberto Traininiego. Jako muzyk orkiestrowy uczestniczył m.in. w tournée po Chinach i Austrii. Wiolonczela to jego pasja i sposób na życie. Od 2018 roku pełnił funkcję zastępcy koncertmistrza wiolonczel Filharmonii Kaliskiej, zaś od 2023 roku – koncertmistrza. W obszarze jego szczególnych zainteresowań leży muzyka współczesna. Pasjonują go utwory wiolonczelowe i kameralne Alfreda Schnittkego czy Krzysztofa Pendereckiego.

Studenci Instytutu Choreografii i Technik Tańca Wydziału Sztuk Scenicznych Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi

Studenci II roku studiów licencjackich Instytutu Choreografii i Technik Tańca, Wydziału Sztuk Scenicznych Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi zaprezentują choreografię zrealizowaną w ramach przedmiotu „Kompozycja tańca”, prowadzonego przez dr Annę Wytych-Wierzgacz. Studenci Instytutu rozwijają wiedzę i umiejętności pod kierunkiem kadry naukowo-dydaktycznej, którą tworzą artyści i specjaliści w zakresie teorii i praktyki tańca, uznani w Polsce i na świecie. W ramach pracy artystycznej studenci biorą udział w cyklicznych wieczorach tańca na scenie Sali Koncertowej Akademii Muzycznej w Łodzi, a także koncertach, spektaklach muzycznych i musicalowych oraz spektaklach dyplomowych studentów różnych specjalności. Jednym z ostatnich występów była prezentacja choreografii do „Trzech utworów w dawnym stylu” Henryka Mikołaja Góreckiego, wykonanych przez Orkiestrę Smyczkową Akademii Muzycznej w Łodzi podczas inauguracji roku akademickiego 2024/2025 i nadania honorowego tytułu doktora honoris causa prof. dr hab. Ewie Wycichowskiej. Zespół tancerzy zaprezentuje choreografię przygotowaną przez Annę Wytych-Wierzgacz. Kostiumy dla zespołu zaprojektowała Bogna Rząd. Skład zespołu: Barbara Jung, Laura Kuczera, Paulina Kostaś, Wiktoria Kwiatkowska, Maja Małaszek, Martyna Maślanka, Maria Nowak, Jarosław Piętka, Julia Skusa, Milena Wysmulek, Arina Yaryhina.

FILHARMONIA KALISKA

Ruben Silva – pierwszy dyrygent

Skład orkiestry

Skrzypce

Jakub Śmigielski – koncertmistrz,
Luba Saladukhina – koncertmistrzyni,
Izabela Garyantesiewicz – prowadząca grupę II
skrzypiec, Kamila Śmigielska – lider,
Andrzej Stańczyk – lider, Emilia Błaszczuk,
Beata Dobak, Jacek Fabiniak, Arkadiusz Hylewski,
Małgorzata Kozera, Paweł Kulczycki,
Heghine Mkrtychyan, Natalia Pawłowska, Maria
Sienkiewicz-Chrześcijanek, Aleksandra Śmieja,
Irena Świątek, Irena Piechota

Altówki

Barbara Krawczyk – prowadząca grupę,
Szymon Póltorak – zastępca prowadzącej grupę,
Aleksandra Kwiecik, Katarzyna Niemczyk,
Patriciu Cristian Pitis, Anna Zakrzewska

Wiolonczele

Joanna Bara – koncertmistrzyni,
Piotr Łyszczorz – koncertmistrz,
Adrianna Ciemińska, Bartłomiej Fromm, Luba
Galas, Iwona Gorgol

Kontrabasy

Radosław Maniak – prowadzący grupę,
Maria Szymkiewicz – zastępczyni prowadzącego
grupę, Konstantin Kniazyszczce, Tobiasz Michna

Flety

Zuzanna Borowiecka, Kinga Bruder,
Sonia Sikorska, Izabela Lewek

Oboje

Barbara Jamroziak, Katarzyna Kulczycka,
Paweł Synkiewicz

Klarnety

Piotr Lewek, Marek Maciejewski,
Bartłomiej Dobrowolski, Jacek Piekielny

Fagoty

Nikodem Antosik, Henryk Jamroziak,
Jacek Płóciennik

Waltornie

Włodzimierz Galas, Katarzyna Kwiatkowska,
Marek Kubera, Katarzyna Karpińska,
Aleksander Staryniec

Trąbki

Mikhail Bachyla, Krzysztof Kwiatkowski,
Wojciech Musiał, Jakub Spychaj

Puzony

Przemysław Chmielewski, Olof Knockenhauer,
Tomasz Banasiak, Maciej Chyży

Instrumenty perkusyjne

Bartosz Bindel – kierownik sekcji perkusji,
Romuald Boguszewicz

Inspektor orkiestry

Patriciu Cristian Pitis

Bibliotekarze

Jacek Fabiniak, Jacek Piekielny

Zapraszamy na koncert z cyklu *Karnawał w Filharmonii*:

Zacznij od Bacha

Koncert piosenek Zbigniewa Wodeckiego

28 lutego 2025 / 19:00

Sala koncertowa Filharmonii Kaliskiej

Karolina Leszko – wokali

Daniel Cebula-Orynicz – wokali

Sławomir Chrzanowski – dyrygent, prowadzenie

Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Kaliskiej

Najpiękniejsze utwory z

repertuaru ukochanego

piosenkarza wszystkich pokoleń

polskich słuchaczy –

Zbigniewa Wodeckiego!

Dołącz do nas!

 @Filharmonia.Kaliska

 filharmonia_kaliska

Bilety:

normalny: **80 zł**

ulgowy: **70 zł**

Filharmonia Kaliska

Instytucja Kultury Miasta Kalisza

al. Wolności 2, 62-800 Kalisz

tel. 62 767 64 90

www.filharmoniakaliska.pl

Sala koncertowa Filharmonii Kaliskiej

Aula im. prof. J. Rubińskiego WPA UAM w Kaliszu

ul. Nowy Świat 28-30

Bilety do nabycia w sprzedaży

internetowej oraz w kasie Filharmonii

Kaliskiej przy al. Wolności 2,

tel. 62 757 07 48,

od wtorku do piątku w godz. 12:00

do 17:00, w dniu koncertu w godz. 12:00

do 15:00 oraz w miejscu wydarzenia

na godzinę przed jego rozpoczęciem.

Kalisz

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Instytucja Kultury Miasta Kalisza współprowadzona przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

